

United
Nations

Borba protiv poricanja
Holokausta i genocida:
**Zaštita preživjelih, očuvanje
memorije i promovisanje
prevencije**

Strateški dokument
juni/lipanj 2022

Predgovor

Poznato je da govor mržnje stigmatizira, marginalizira, omogućava diskriminaciju, kao i da je znao podsteći zločine iz mržnje i nasilje velikih razmjera. Poricanje genocida i Holokausta često je povezano s govorom mržnje, posebno kada je cilj targetiranje pojedinaca ili grupa na osnovu specifičnih faktora identiteta. Najozbiljniji slučajevi poricanja genocida i Holokausta mogu predstavljati podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje, i na genocid.

Historijsko iskustvo nam je pokazalo da takvo nasilje često uključuje poricanje ranijih kršenja ljudskih prava, a gotovo uvijek mu prethodi govor mržnje online i offline/ izvan interneta – tj. bilo koja vrsta komunikacije u govoru, pisanju ili ponašanju koja napada pojedince ili grupe na osnovu njihovog identiteta. U našem svijetu, takva dinamika nastavlja da se širi poput šumskog požara, doprinoseći počinjenju genocida i drugih svirepih zločina.

Uprkos našem obećanju „Nikad više”, naš svijet je i dalje pogođen nasiljem genocidne prirode.

I dalje smo veoma zabrinuti zbog upornih iskrivljavanja historijske stvarnosti počinjenih genocida, kao što je slučaj sa genocidom nad Tutsima u Ruandi i genocidom u Srebrenici, te glorifikacijom počinilaca koja ih često prati, uključujući i s govorom mržnje. Također smo izuzetno zabrinuti zbog sve češćih iskrivljavanja istine o obimu i namjeri Holokausta.

Poricanje Holokausta ima korijene u antisemitizmu. Vidjeli smo, na primjer, kako su antisemitske teorije zavjere u vezi s COVID-19 preovladale u središnjem diskursu nakon pojave pandemije. Također smo vidjeli kako se Holokaust i njegovi simboli trivijaliziraju u protestima protiv vakcinacije. Poricanje genocida i Holokausta predstavlja znak upozorenja na krhkost društva i na trajno prisustvo uslova koji su omogućili erupciju mržnje i nasilja velikih razmjera u prošlosti. Uticaj poricanja u stvaranju straha među žrtvama svirepih zločina iz prošlosti je također neosporno, zato što može inspirisati i podstaći mržnju prema, ili čak podstaći nasilje nad, zajednicama koje su ranije doživjele svirepe zločine. Ovaj osjećaj ranjivosti je posebno povećan kad poricanje dolazi od vladinih zvaničnika i kad se manifestuje kroz medije kojima je sponzor država.

U istom duhu, veličanje počinilaca genocida i svirepih zločina može predstavljati nepremostivu prepreku kada govorimo o prepoznavanju odgovornosti; i dodatno ih osposobiti da podstaknu još više mržnje i nasilja. Glorifikacija izjednačava zločince i žrtve, ohrabruje zločince da svoje prošle postupke smatraju pozitivnim i pohvalnim, čime povećava rizik od potencijalnog počinjenja ovakvih krivičnih djela u budućnosti. Poricanje genocida i Holokausta pretvara počinitelje i ratne zločince u heroje i heroine. Sije strah, nepovjerenje i mržnju. Dijeli ljude, zajednice i države. Ne dozvoljava iscijeljenje i empatiju. Isto tako podriva

sudske odluke koje su donesene i stoga podriva pravdu. Ovo je suprotno od onoga što je potrebno društvima koja su doživjela sukob i imaju u naslijeđu iskustvo svirepih zločina. To je neprihvatljivo i mora se osuditi.

Stoga se hitno i ozbiljno moramo baviti sa poricanjem genocida i Holokausta, uz puno poštovanje međunarodnih standarda o ljudskim pravima, kao i slobode mišljenja i izražavanja. Rješavanje ovog fenomena kroz zakonodavstvo treba biti korišteno samo za najozbiljnije slučajeve poricanja genocida i Holokausta koji dopiru do praga podsticanja, prema smjernicama navedenim u Akcionom planu iz Rabata o zabrani zagovaranja nacionalne, rasne ili vjerske mržnje koje se smatra podsticanjem na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje. Štaviše, moramo gledati dalje

od zakonodavstvenih mjera i koristiti sveobuhvatne mjere koje uključuje sveukupne kratke, srednje, i dugoročne dimenzije poricanja, za šta je neophodno kontinuirano djelovanje u oblasti podizanja nivoa svijesti, kao i u oblasti obrazovanja.

Ovaj Strateški dokument o borbi protiv poricanja genocida i Holokausta uključuju bogat i širok spektar prijedloga za nacionalne vlade, sistem Ujedinjenih nacija i druge relevantne aktere, uključujući društvene medije, da se usredsrijede na ovaj fenomen. Pozivam na najširu moguću diseminaciju i implementaciju ovog Strateškog dokumenta kako bismo mogli zajednički raditi na suzbijanju poricanja genocida i Holokausta i pomoći u povećanju saradnje po ovim pitanjima među relevantnim zainteresovanim stranama za izgradnju mirnijeg, inkluzivnijeg i pravednijeg društva.

Alice Wairimu Nderitu

*podsekretarka Ujedinjenih nacija i specijalna savjetnica
generalnog sekretara za prevenciju genocida*

I. Uvod

„Poricanje genocida i Holokausta pretvara počinitelje i ratne zločince u heroje i heroine. Sije strah, nepovjerenje i mržnju. Dijeli ljude, zajednice i države. Ne dozvoljava iscjeljenje i empatiju. Isto tako podriva sudske odluke koje su donesene i stoga podriva pravdu. Ovo je suprotno od onoga što je potrebno društvima koja su doživjela sukob i imaju u naslijeđu iskustvo svirepih zločina. To je neprihvatljivo i mora se osuditi.“

—Alice Wairimu Nderitu, specijalna savjetnica Ujedinjenih nacija za prevenciju genocida

Poricanje i iskrivljavanje istine o Holokaustu i poricanje genocida šteti žrtvama i preživjelima ovih zločina i može predstavljati govor mržnje, kroz eksplicitno ili implicitno unapređenje negativnih stereotipa o pojedincima ili grupama na osnovu njihovog identiteta.ⁱ Poricanje najtežih zločina iz prošlosti je također znak upozorenja na krhkost društva i na potencijal za nasilje. Danas, više od 75 godina nakon Holokausta i više od 25 godina nakon genocida u Bosni i Hercegovini i Ruandi, kontinuirano uporno poricanje govora ili iskrivljavanje historijske stvarnosti ovih genocida su izvor ozbiljne zabrinutosti sa kojima bi se svi akteri trebali suočiti.

Ovaj Načelni dokument politike je rezultat promišljana stručnog panela, održanog 10-og decembra 2021. godine u organizaciji Kancelarije Ujedinjenih nacija za prevenciju genocida i odgovornosti da se zaštitiⁱⁱ i Instituta za unapređenje ljudskih prava „Jacob Blaustein“ⁱⁱⁱ, i pruža preporuke zainteresovanim stranama o tome kako se efikasno suočiti sa ovim izazovima u skladu

sa međunarodnim zakonom o ljudskim pravima. Odnosi se na prepoznavanje i osudu poricanja i iskrivljavanje Holokausta i genocida; na to kako se putem zakona suočiti sa poricanjem i iskrivljavanjem Holokausta i genocida; bavi se sa poricanjem i iskrivljavanjem Holokausta i genocida na internetu; te sprečavanjem poricanja i iskrivljanja Holokausta i genocida kroz obrazovanje; i sprečavanjem poricanja i iskrivljanja Holokausta i genocida kroz memorijalizaciju i druge mjere tranzicijske pravde.

Prepoznavanje i osuda poricanja i iskrivljivanja Holokausta i genocida

Poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida prouzrokuju mnoge štetne posljedice¹ koje utiču na pojedince, zajednice i društva koja su ih proživjela ili koja žive s njima u naslijeđu. Poricanje Holokausta i genocida može direktno naštetiti pojedincima, tako što izazivaju strah kod žrtava i njihovih potomaka, potpaljuju mržnju ili direktno podstiču nasilje nad zajednicama koje su prethodno bile žrtve genocida. Slično, veličanje počinitelja genocida i drugih svirepih zločina mogu ih dodatno osposobiti da podstiču mržnju i nasilje, kao i podržati napore da se osigura njihova odgovornost. Poricanje svirepih zločina također šteti društvima u kojima se javlja: to je znak upozorenja na krhkost društva i na trajnu prisutnost uslova koji su omogućili da ova velika mržnja i nasilje buknu u prošlosti,^{iv} kao što ukazuje Analitički okvir za svirepe zločine^v koju je razvila Kancelarija Ujedinjenih nacija za prevenciju genocida.

U današnje doba posebno je zabrinjavajuće neprestano poricanje i iskrivljavanje genocida koje su potvrdili međunarodni kazneni sudovi, posebno genocid nad bosanskim Muslimanima u Bosni i Hercegovini i genocid nad Tutsima u Ruandi 1994. godine, kao i veličanje počinitelja ovih zločina. Takvo poricanje genocida, posebno od strane ili uz prešutni pristanak političkih vođa, političkih stranaka ili drugih na položajima vlasti, izaziva strah kod preživjelih ovih zločina; podriva zajedničko historijsko sjećanje; i olakšava širenje dezinformacija s ciljem poticanja nesigurnosti i neprijateljstva u i među zajednicama,

između članova različitih grupa, na osnovu njihovog etničkog identiteta.

Poricanje i iskrivljavanje istine o Holokaustu je isto jako ozbiljan i sve veći problem u mnogim zemljama.^{vi} Nedavna istraživanja su otkrila da je neznanje o Holokaustu rasprostranjeno u mnogim zemljama. Istovremeno, antisemitske teorije zavjere vezane za COVID-19 preovladale su u središnjem diskursu nakon pojave pandemije i široko rasprostranjene nesigurnosti i straha koji su je pratili. Nadalje, Holokaust i njegovi simboli su bili evocirani u nekoliko zemalja u izjavama i djelima protiv vladinih odredbi o vakcinaciji i drugih smjernica za ublažavanje širenja COVID-19, i to na načine koji uveliko umanjuju obim patnje koju su nanijeli nacisti tokom Holokausta. Političke ličnosti visokog profila su se povremeno i same ponašale na ovaj način ili su to ponašanje podvele kao legitimni politički govor. Poricanje i iskrivljavanje istine o Holokaustu prenose i olakšavaju širenje antisemitskih koncepcija i stereotipa, a njihova sve veća rasprostranjenost posebno zabrinjava pošto su antisemitski incidenti posljednjih godina zabilježeni na rekordno visokom nivou u nekoliko zemalja.^{vii} Poricanje i iskrivljavanje istine o Holokaustu isto tako može podstaći odobravanje drugih teorija zavere i ostalih oblika dezinformacija, što ne samo da stvara rizik za jevrejske pojedince i zajednice i podriva kolektivno historijsko pamćenje, nego i slabi otpornost i koheziju demokratskih društava.

U Ujedinjenim nacijama, države su kolektivno priznale štetne posljedice poricanja Holokausta i genocida, kao i potrebu da se tome suprotstave u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima.^{viii} Nekoliko drugih važnih međuvladinih napora da se prepozna i suprotstavi poricanju iskrivljavanju Holokaustu i genocida takođe su preduzeti zadnjih godina. To uključuje napore da se razviju smjernice o politici rada i sroči Definicija poricanja i iskrivljavanja Holokausta od strane Međunarodnog saveza za sjećanje na Holokaust (IHRA)^{ix} i uspostavljanje nacionalnih komisija za prevenciju i kažnjavanje zločina genocida, ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti i svih oblika diskriminacije od strane nekoliko država članica Međunarodne konferencije o regiji Velikih jezera (ICGLR).

Nadalje, u okviru Ujedinjenih nacija, značajan posao su obavili Kancelarija Ujedinjenih nacija za prevenciju genocida i odgovornost za zaštitu, Odjeljenje za globalne komunikacije (DGC), Outreach program Ujedinjenih nacija o Holokaustu, UNESCO i drugi subjekti, kako bi istakli opasnosti od poricanja i iskrivljavanja Holokausta i obezbijedili resurse za edukatore, civilno društvo i vlade da se tome suprotstave.^x

PREPORUKE

- Politički lideri i nedržavni akteri na pozicijama vlasti trebaju javno odbaciti istaknute tvrdnje koje se odnose na poricanje i iskrivljavanje istine o Holokaustu, kao i poricanje i iskrivljavanje genocida i svirepih zločina. Akteri Ujedinjenih nacija bi trebali afirmativno odbaciti pripovijesti koji štete

preživjelima zločina i pripadnicima zajednica koje su ih proživjele i raditi sa svim sudionicima na obeshrabrivanju poricanja i dezinformacija, u skladu s radom koji obavljaju gore navedeni entiteti Ujedinjenih nacija, kao i sa izjavama generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. Posebno je važno jasno odbaciti poricanje ili iskrivljavanje Holokausta ili genocida kojem potporu pružaju domaći akteri na vladajućim pozicijama; u takvim situacijama, iako angažman može biti zahtjevan, šutnja aktera Ujedinjenih nacija se može smatrati kao opravdavanje te lažne pripovijesti.

- Svi akteri Ujedinjenih nacija treba da budu sigurni da su svjesni problema poricanja i iskrivljavanja Holokausta i genocida, te da na njega odgovore koristeći pristup koji je usmjeren na žrtve i zasnovan na ljudskim pravima. Konkretno, trebalo bi da se redovno konsultuju sa predstavnicima zajednica koje su proživjele najteže zločine kako bi razumijeli njihovu zabrinutost.

- Akteri Ujedinjenih nacija bi trebali nastojati da podrže sveobuhvatne narative o prošlosti koji ne pojednostavljaju ili izjednačavaju iskustva različitih grupa, nego prepoznaju moralnu težinu svih svirepih zločina i izbjegavaju pripisivanje kolektivne odgovornosti za njih cijelim grupama.

- Svi akteri Ujedinjenih nacija treba da dobiju instrukcije o tome kako prepoznati i razumijeti poricanje i iskrivljavanje Holokausta, uvažavajući Radnu definiciju o poricanju i iskrivljavanju istine o Holokaustu Međunarodnog saveza za sjećanje na Holokaust (IHRA).^{xi}

- Akteri Ujedinjenih nacija u regionima gdje su se desili svirepii zločini trebaju razmotriti i razviti plan akcije za odgovor na govor mržnje u saradnji sa Kancelarijom Ujedinjenih nacija za prevenciju genocida i odgovornost da se zaštiti, kao i sa drugim relevantnih entitetima Ujedinjenih nacija. Nacionalni planovi akcije koji se bave govorom mržnje i disinformacijama treba da se sistematski bave sa poricanjem i iskrivljavanjem Holokausta i genocida.

- Države koje to već nisu učinile trebale bi uspostaviti nacionalne mehanizme za prevenciju genocida i drugih svirepih zločina.

- Države bi trebale implementirati rezolucije koje se bave poricanjem Holokausta i genocida, prethodno usvojene od strane Ujedinjenih nacija i drugih relevantnih međuvladinih organizacija u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima.^{xii}

Zakonodavna rješenja za poricanje Holokausta i genocida

Zakonske zabrane poricanja i iskrivljavanja Holokausta i genocida su dozvoljene u nekim kontekstima, a potrebne u drugim. Poricanje i iskrivljavanje Holokausta, genocida i svirepih zločina može biti legitimno ograničeno tamo gdje je to neophodno učiniti za zaštitu prava ili ugleda žrtava zločina ili zajednica koje su prethodno proživjele genocid i druge svirepe zločine. Nadalje, poricanje i iskrivljavanje istine također mogu prerasti u zagovaranje mržnje na rasnoj ili vjerskoj osnovi koja predstavlja poticanje na neprijateljstvo, diskriminaciju

ili nasilje, pa čak i poticanje na genocid, koje su države članice Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Konvencije o zabrani i kažnjavanju zločina genocida^{xiii} dužne zabraniti putem zakona. Međutim, svaki pokušaj da se zabrani i kazni poricanje Holokausta ili genocida mora biti poduzet u legitimne svrhe i biti nužan i proporcionalan, u skladu sa međunarodnim standardima koji regulišu slobodu izražavanja, i nalažu utvrđivanje namjere i vjerovatnoće rezultirajuće štete od slučaja do slučaja.^{xiv} Krivične sankcije će biti primjerene samo u najozbiljnijim slučajevima.^{xv} Međunarodni zakon o ljudskim pravima ne dozvoljava upotrebu zakonskih zabrana poricanja Holokausta ili genocida kojim bi se kaznilo ili obeshrabrilo legitimno historijsko istraživanje.

Širom Evrope, i u nekoliko zemalja van Evrope, „javno odobravanje, negiranje ili grubo banaliziranje“ Holokausta, ili genocida i svirepih zločina, koje se sprovodi na način koji bi mogao podstaći nasilje ili mržnju, su zabranjeni na osnovu presude od strane Međunarodnog vojnog suda u Nirnbergu.^{xvi} Na regionalnom nivou u Evropi tribunalni ljudskih prava su podržali upotrebu takvih zakona za kriminalizaciju poricanja i iskrivljavanja Holokausta kao dozvoljena ograničenja prava na slobodu izražavanja, jer je njihova svrha da jačaju demokratska društava putem podizanja kulture sjećanja i saosećanja usredsređenih na žrtve i da zaštite preživjele + i jevrejske zajednice, od poticanja na antisemitsku mržnju, diskriminaciju i nasilje.^{xvii} Afrički regionalni sistem ljudskih prava je zauzeo sličan pristup, podržavajući zabranu ideologije genocida u

Ruandi.^{xviii} Međutim, regionalni sudovi nisu odobrili nacionalne zakone koji zabranjuju poricanje drugih historijskih događaja, uključujući zakone koji ograničavaju poricanje genocida koji nisu priznati kao takvi od strane međunarodnog tribunala.^{xix}

Istovremeno, nekoliko zemalja su usvojile „zakone pamćenja” koji su širi od gore opisanih zakona o poricanju Holokausta i genocida i koji unapređuju specifične narative poricanja nacionalnog ili zajedničkog saučesništva u svirepim zločinima, uključujući ali ne ograničavajući se na Holokaust, i koji štite te narative od kritika ili pobijanja. U nekoliko slučajeva, takav zakoni su korišteni za krivično gonjenje ili su imali značajan obeshrabrujući efekat na historičare, naučnike i druge istraživače i na žrtve svirepih zločina. Međunarodni zakon o ljudskim pravima ne dopušta ova ograničenja prava na slobodu izražavanja,^{xx} koja se mogu razlikovati od zabrane poricanja Holokausta i genocida, jer ograničavaju pravo na slobodu izražavanja u nelegitimne svrhe zaštite ugleda države. Nejasno je da li su zakoni protiv poricanja efikasni u odvratanju od poricanja svirepih zločina.^{xxi}

Dok zakoni koji zabranjuju poricanje svirepih zločina mogu igrati važnu komunikacijsku funkciju, posebno u isticanju odlučnosti država da zaštite od dalje patnje zajednice koje su proživjele svirepe zločine u prošlosti, uticaj takvih zakona na javnost i žrtve mogu imati različito dejstvo, koje ubjedljivo najviše zavisi od frekvencije i dosljednosti s kojom se sprovode.

PREPORUKE

- Države koje su usvojile zakone koji zabranjuju poricanje Holokausta, genocida i svirepih zločina, presuđenim kao takvim na nacionalnim ili međunarodnim sudovima, trebaju ih dosljedno sprovesti u odgovarajućim i ozbiljnim slučajevima, na primjer, gdje je izvršenje neophodno za zaštitu prava i ugleda drugih i u slučaju gdje se poricanje ili iskrivljavanje istine svodi na zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i predstavlja podsticanje na neprijateljstvo, diskriminaciju ili nasilje.
- Države koje su usvojile zakone o zabrani poricanja Holokausta, genocida i svirepih zločina presuđenim kao takvim na nacionalnim ili međunarodnim sudovima, trebale bi osigurati da njihov tekst i primjena ne budu pretjerano široki i da se suzdrže od zabrane, ograničavanja ili odvratanja od legitimnog historijskog istraživanja.
- Države koje su usvojile zakone o zabrani poricanja Holokausta, genocida i svirepih zločina presuđenim kao takvim od strane nacionalnih ili međunarodnih sudova, trebaju osigurati da službenici za provođenje zakona, tužioci i pravosudni službenici prođu obuku o svrsi, funkciji i odgovarajućoj upotrebi takvih zakona; o odgovarajućoj upotrebi opštih zakona koji zabranjuju zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i predstavlja podsticanje na neprijateljstvo, diskriminaciju ili nasilje; i o štetnim posljedicama koje mogu proizaći iz nedosljednosti ili proizvoljne primjene takvih zakona, uključujući zaoštavanje tenzija između zajednica.

- Države koje su donijele zakone o zabrani poricanja i iskrivljavanja Holokausta, genocida, i svirepih zločina treba poticati da prate njihovu primjenu, uključujući prikupljanje sveobuhvatnih podataka o njihovoj primjeni.

- Države treba ohrabriti da povuku „zakone pamćenja” koji su širi od gore opisanih zakona o poricanju Holokausta i genocida, posebno zakone kojim se unaprjeđuju, te štite od kritike ili pobijanja, specifični narativi o poricanju nacionalnog ili zajedničkog saučesništvo u najtežim zločinima, uključujući, ali ne ograničavajući se na Holokaust. Zvaničnici Ujedinjenih nacija treba da se usprotive upotrebi takvih zakona za kažnjavanje i odvracanje od legitimnih historijskih istraživanja, novinarstva ili napora da se zapamte svirepi zločini.

Protiv poricanja i iskrivljavanja Holokausta i genocida na internetu

Poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida koje predstavlja podsticanje mržnje prema grupama koje su ranije bile žrtve svirepih zločina su sve vidljiviji na internetu, kao i na glavnim platformama društvenih mreža, iako je posljednjih godina nekoliko kompanija eksplicitno zabranilo poricanje Holokausta kao dio svojih zvaničnih politika, i ojačalo svoje odgovore, protiv govora mržnje na internetu. Digitalni sadržaj koji banalizira Holokaust i genocid ima značajan potencijal da nanese štetu i da znatno utiče na popularnu kulturu, javno mnijenje i politiku, a može i imati transnacionalni uticaj na način na koji druge manifestacije poricanja nemaju. Kompanije iza društvenih medija treba da imaju stav protiv govora

mržnje koji je u skladu međunarodnim standardima koji regulišu slobodu izražavanja.^{xxii} Njihova sposobnost da ograniči štetan sadržaj na internetu veća je od onoga što je državama dozvoljeno da ograničava putem krivičnih ili građanskih zakona, po pitanju smanjenja vidljivosti sadržaja u kojem se poriče i iskrivljava Holokaust i genocidi, šire dezinformacije, teorije zavjere i nasilni sadržaj.^{xxiii}

PREPORUKE

- Akteri Ujedinjenih nacija, civilno društvo, kompanije iza društvenih medija i internetske platforme treba da razviju proaktivne strategije za unaprjeđenje obrazovanja o Holokaustu i drugim svirepim zločinima, kao i o opasnostima poricanja i iskrivljavanja istine na internetu, pozivajući sa na rad tijela Ujedinjenih nacija i UNESCO-a kao što su Outreach program o Holokaustu, te uz podršku visokih zvaničnika Ujedinjenih nacija.^{xxiv} Poseban fokus treba usmjeriti na identifikaciju učinkovitih strategija za uticaj na mlade putem kampanja na internetu.

- Akteri Ujedinjenih nacija bi trebali, koristeći resurse drugih tijela Ujedinjenih nacija, da podsjetite kompanije iza društvenih medija na njihovu odgovornost da se suzdrže od amplifikacije sadržaja koji uključuju dezinformacije, kao i poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida koji mogu potaknuti mržnju prema zajednicama koje su proživjele genocid i druge svirepe zločine.

- Kompanije iza društvenih medija i internetske platforme treba podstaći da usvoje definicije govora mržnje i prilagode zajedničke standarde kako bi prepoznali da poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida može izazvati re-viktimizaciju, ponoviti historijske šablone diskriminacije i negativne stereotipe, i podstaknuti neprijateljstvo i nasilje.

- Kompanije iza društvenih medija treba podstaći da poduzmu afirmativne napore za ublažavanje uticaja poricanja i iskrivljavanja Holokausta i genocida kroz različite oblike ograničavanja sadržaja, koje uključuju ali se ne svode samo na uklanjanje sadržaja. Takođe trebaju osigurati da njihovi algoritmi ne mogu promovisati, niti usmjeravati korisnike na, sadržaj koji predstavlja poricanje ili iskrivljavanje Holokausta ili genocida, a ni veličanje počinilaca.

- Kompanije iza društvenih medija bi trebalo podstaći da se konsultuju sa širokim spektrom zainteresovanih strana, uključujući organizacije civilnog društva i predstavnike zajednica koje su proživjele najteže zločine, kako bi osigurali da poduzimaju odgovarajuće napore specifične za kontekst da blagovremeno ograniče i riješe problem govora mržnje na internetu, uključujući poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida.

Sprečavanje poricanja i iskrivljavanja Holokausta i genocida kroz obrazovanje

Obrazovanje je ključna komponenta u naporima da se spriječi i odgovori na poricanje i iskrivljavanje Holokausta i genocida. Inače, edukativni sistemi

moгу biti primarni pokretač poricanja i iskrivljavanje Holokausta i genocida i pogoršanja tenzije među zajednicama, u zavisnosti od toga kako je predstavljena historija prošlih događaja. Značajne aktivnosti i resursi bi trebale biti usmjerene na razvoj i podsticanje široke upotrebe obrazovnih programa koji tačno prepričavaju činjenice o Holokaustu i drugim genocidima i svirepim zločinima iz prošlosti.

PREPORUKE

- Države bi trebale ulagati napore da se izgradi kapacitet nastavnika, kako putem obuke nastavnika tako i osiguravanjem pristupa tačnim i pouzdanim nastavim materijalima o svirepim zločinima i genocidima, uključujući Holokaust, dok bi akteri Ujedinjenih nacija trebali nastaviti ulagati napore da ih podrže.

- Države, akteri Ujedinjenih nacija, organizacije civilnog društva, i internetske platforme treba da podstiču široko korištenje resursa kao što je nastavni plan pod nazivom Poricanje, iskrivljavanje i trivijalizacija Holokausta kojeg je razvila Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE ODIHR), kao dio veće serije nastavnih sredstava pod nazivom Rješavanje antisemitizma kroz obrazovanje, kao i smjernice koje je izradio UNESCO za učenje o Holokaustu i genocidu.^{xxv}

- Obrazovni programi o drugim genocidima i najtežim zločinima treba da:

- Prenese sveobuhvatne i tačne informacije o prošlosti zemlje i o genocidima u drugim zemljama;
 - Precizno opiše pluralističku prirodu društava u kojima su se desili svirepi zločini, uključujući identifikaciju pojedinaca koji su počinili i imaju posebnu odgovornost za najteže zločine iz prošlosti;
 - Bavi se ulogom sistema koji su omogućili počinjenje svirepih zločina, a da se čitave zajednice ne prikazuju kao kolektivno krive;
 - Doprinosi promovisanju inkluzivnih pripovijesti o budućnosti, bez iskrivljavanje historije prošlosti;
 - Obuhvata sadržaj koji je usmjeren na privlačenje mladih, a takođe cilja na druge ključne zainteresovane strane, uključujući edukatore koji su možda bili žrtve svirepih zločina;
 - Eksplicitno se angažuje i oprema učenike da prepoznaju i odbace poricanje genocida i dezinformacije u svim njegovim formama, uključujući one koje se pojavljuju na internetu; i
 - Podučava se u svim zemljama, i u cijeloj zemlji sa novijom historijom svirepih zločina.
- Edukacija o Holokaustu i genocidima ne bi trebalo biti ograničena samo na srednje obrazovanje; takođe bi trebalo da bude uključena u više obrazovanje i obuku državnih službenika.

• Akteri Ujedinjenih nacija treba da podstiču škole da obezbijede šire obrazovanje o digitalnoj pismenosti koja se bavi govorom mržnje na internetu, trivijalizacijom, neistinama, dezinformacijama, kao i štetu koju oni mogu uzrokovati i da koriste materijale za obuku nastavnika u vezi sa ovim pojavama, pozivajući se na rad koji obavljaju druga tijela Ujedinjenih nacija.

Sprečavanje poricanja i skrivljanja Holokausta i genocida kroz memorijalizaciju i druge mjere tranzicijske pravde

Među najefikasnijim mjerama za sprečavanje poricanja i iskrivljanja Holokausta, genocida i svirepih zločina je izgradnja tačnog, inkluzivnog kolektivnog sjećanja na ove događaje usporedno sa inkluzivnim nacionalnim identitetom. Utvrđivanje odgovornosti je važna komponenta izgradnje zajedničkog historijskog sjećanja, zato što propust da se počinio sa posebnom odgovornošću za svirepe zločine okrive može stvoriti plodne uslove za naredne generacije da dovedu u pitanje razmjere počinjenih zločina.

Žrtve zločina takođe imaju pravo na istinu o sudbini svojih najmilijih i na pravni lijek i obeštećenje; neispunjavanje ovih prava može stvoriti uslove koji su pogodni za poricanje svirepih zločina iz prošlosti, podsticanje pritužbi, i dovode do napetosti unutar zajednica žrtava.

PREPORUKE

- Države treba da preduzmu, a akteri Ujedinjenih nacija da podrže, napore za obilježavanje sjećanja koji poštuju da svi imaju pravo na istinu i priznaju iskustva svih zajednica koje su proživjele svirepe zločine, bez lažnog poistovjećivanja iskustava grupa, pozivajući se na napore koje su preduzeli drugi akteri Ujedinjenih nacija kao što je Outreach program o historiji transatlantske trgovine porobljenim Afrikancima, Holokaustu, i o genocidu nad Tutsima 1994. godine.

- Akteri Ujedinjenih nacija bi trebali nastojati da identifikuju područja u kojima pripadnici različitih zajednica mogu biti podstaknuti da sarađuju i zajedno preduzimaju aktivnosti po pitanjima koja ih sve zabrinjavaju, pozivajući se na inicijative koje su poduzeli drugi akteri Ujedinjenih nacija.

- Akteri Ujedinjenih nacija treba da istraže izvodljivost nastojanja da se podstakne veća diskusija o istorijskom pamćenju; da osiguraju da počinioci svirepih zločina budu privedeni pravdi; i da ispune pravo na istinu, rehabilitaciju, na obeštećenje i restituciju žrtava najtežih zločina.

NAVODI I BIBLIOGRAFIJA

- i Ujedinjene nacije shvataju govor mržnje kao „svaku komunikaciju u govoru, pisanju ili ponašanju, koja napada ili koristi pežorativni ili diskriminacioni jezik u odnosu na neku osobu ili grupu na osnovu toga ko su, to jest na osnovu njihove vjere, etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, boje kože, porijekla, pola ili drugog faktora identiteta”, <https://www.un.org/en/genocideprevention/hate-speech-strategy.shtml>
- ii <https://www.un.org/en/genocideprevention/>
- iii <https://www.jbi-humanrights.org/>
- iv https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/about-us/Doc.3_Framework%20of%20Analysis%20for%20Atrocity%20Crimes_EN.pdf
- v https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/about-us/Doc.3_Framework%20of%20Analysis%20for%20Atrocity%20Crimes_EN.pdf Indicator 2.6, strana 11.
- vi https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-experiences-and-perceptions-of-antisemitism-survey_en.pdf (Istraživanje sprovedeno širom EU 2018.godine otkriva da je 62% Jevreja videlo ili čulo nejevreje da sugerišu da je Holokaust mit ili da je preuveličan)
- vii Pogledati „Preduzimanje akcija u borbi protiv antisemitizma: Naredni akcioni plan za unaprjeđenje implementacije preporuka Specijalnog izvjestioca Ujedinjenih nacija za slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja u izvještaju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija za 2019 (A/74/358),” Specijalni izvjestioc Ujedinjenih nacija za slobodu vjeroispovijesti ili uvjerenja Dr. Ahmed Shaheed (Maj 2022), <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-05/ActionPlanChanges-May2022.pdf>
- viii [A/RES/61/255](#), [A/RES/76/250](#) i [A/HRC/RES/43/29](#)
- ix <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>
- x Rezolucija Generalne skupštine 60/7 2005. godine naložila je Outreach programu Ujedinjenih nacija o Holokaustu da „mobiliziraju civilno društvo za sjećanje na Holokaust i obrazovanje kako bi pomogli u sprječavanju budućih djela genocida.” Pogledati <https://www.un.org/en/holocaustremembrance> i inicijativu Zaštititi činjenice, pod okriljem Evropske komisije. Međunarodnog saveza za sjećanje na Holokaust (IHRA), Ujedinjenih nacija i UNESCO-a, <https://www.againstholocaustdistortion.org/>
- xi <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>, takođe pogledati rezoluciju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 76/250 (2022).
- xii [A/RES/60/1](#), [A/RES/61/255](#), [A/RES/76/250](#) and [A/HRC/RES/43/29](#)
- xiii Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf
- xiv Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) član 19(3) i član 20(2) <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (uspostavlja da su ograničenja na pravo na slobodu izražavanja dozvoljena, između ostalog, kada je to potrebno radi zaštite prava i ugleda drugih, kad su jasno utvrđeni zakonom i proporcionalni; te zahtijeva od država da zakonom zabrane bilo kakvo zagovaranje mržnju na osnovu nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti koja predstavlja poticanje na neprijateljstvo, diskriminaciju ili nasilje, podložno ovim ograničenjima)

- xv Pogledati Akcijski plan iz Rabata, https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/SeminarRabat/Rabat_draft_outcome.pdf
- xvi Pogledati, npr. Okvirnu odluku Evropskog vijeća 2008/913/JHA o borbi protiv određenih oblika i izraza rasizma i ksenofobije putem krivičnog prava
- xvii Pogledati Odluku Evropskog suda za ljudska prava, Pastors v. Germany, Aplikacija br. 55225/14, Presuda od 3. oktobra 2019. godine, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-196148>
- xviii <http://www.african-court.org/en/images/Cases/Judgment/003-2014-Ingabire%20Victoire%20Umuhoza%20V%20Rwanda%20-%20Judgement%2024%20November%202017.pdf>
- xix Perinçek v. Switzerland, Evropski sud za ljudska prava, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-139276#%22itemid%22:%22001-139276%22>}; <https://strasbourgobservers.com/2014/01/08/criminal-conviction-for-denying-the-existence-of-the-armenian-genocide-violates-freedom-of-expression>
- xx <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>
- xxi <https://www.holocaustremembrance.com/resources/reports/laws-and-holocaust-denial-project-preliminary-recommendations>
- xxii https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf
- xxiii <https://www.yadvashem.org/yv/pdf-drupal/en/recommendations-for-reducing-online-hate-speech.pdf>
- xxiv Pogledati na primjer, Outreach program Ujedinjenih nacija o Holokaustu, <https://www.un.org/en/holocaustremembrance/>; UNESCO-ov rad protiv poricanja i iskrivljavanja istine o Holokaustu, <https://www.unesco.org/en/education/holocaust-genocide> i zajedničku kampanju Ujedinjenih nacija, UNESCO-a, Evropske komisije i Međunarodnog saveza za sjećanje na Holokaust, #ProtectTheFacts (Zaštiti činjenice) <https://www.againstholocaustdistortion.org/>
- xxv Pogledati <https://www.osce.org/odihr/441146> i <https://www.unesco.org/en/education/holocaust-genocide>